

BRATR CADFAEL

ELLIS PETERS

Malomocný
u svatého Jiljí

LEGENDÁRNÍ
HISTORICKÁ DETEKTIVKA

Malomocný
u svatého Jiljí

**KNIHY ELLIS PETERS
V NAKLADATELSTVÍ MYSTERY PRESS**

Bratr Cadfael

Zázrak svaté Winifredy
Jeden mrtvý navíc
Mnišská kápě
Svatopetrský jarmark
Malomocný u svatého Jiljí
Splátka růží
Poustevník z Eytonského lesa
Zpověď bratra Haluina
Kacířův učeň
Hrnčířovo pole
Příchod Dánů
Svatý zloděj
Pokání bratra Cadfaela
Neobyčejný benediktin

Připravujeme

Panna v ledu
Právo azylu

BRATR CADEFAEL

ELLIS PETERS

Malomocný u svatého Jiljí

PŘELOŽILA
ZORA WOLFOVÁ

MYSTERY PRESS

2025

Tato kniha je beletristické dílo. Jména, postavy, organizace, místa a události v ní uvedené jsou buď výplodem autorovy představivosti, nebo jsou použity ve fiktivním kontextu.

Tato kniha ani žádná její část nesmějí být kopírovány, zálohovány ani šířeny v jakékoli podobě a jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu nakladatele.

Copyright © Ellis Peters, 1981

Translation © Zora Wolfová – dědicové c/o Dilia, 1994

Cover Illustration © Lubomír Kupčák, 2025

Cover Art © Lukáš Tuma, 2025

Czech Edition © Mystery Press, Praha 2025

I

Onoho pondělního odpoledne v říjnu roku 1139 procházel bratr Cadfael branou opatství s chmurným přesvědčením, že než se zase vrátí na velké nádvoří, stane se jistě něco strašlivého. Ne snad že by měl nejmenší důvod k pomyšlení, že bude pryč déle než asi hodinu. Vždyť se chystal jenom do špitálu u svatého Jiljí, ležícího na samém konci mnišského předklášteří, sotva půl míle od shrewsburského opatství, kde měl doplnit ve špitální lékárně různé masti, lektvary a oleje.

U svatého Jiljí neměli nikdy léků přebytek. I když tam právě nebylo dost malomocných, pro které byl vlastně špitál založen, vždycky se našlo pár opuštěných chorých ubožáků, jimž Cadfaelovy léky konejšily nejenom tělo, ale i duši. Cadfael se na tuto pouť vydával přibližně každý třetí týden a nosil do špitálu všechno, co jim tam zrovna chybělo. V posledních dnech sem docházel ještě raději, protože jeho někdejší pomocník v bylinkářské zahradě bratr Marek, kterého měl Cadfael moc rád

a z celé duše ho teď postrádal, si vzal za své, že bude sloužit alespoň rok těm ubožákům, takže návštěvy u svatého Jiljí slastně připomínaly Cadfaelovi zašlé poklidné časy.

Aby bylo docela jasno, Cadfael si teď vůbec nelámal hlavu významnými událostmi, které se měly odehrát v opatství svatého Petra a Pavla ve Shrewsbury, nestaral se o ženitbu a vdavky a nepociťoval sebemenší předtuchu náhlé násilné smrti. Spíše se strchoval, že se za jeho nepřítomnosti rozbije v dílně v bylinkářské zahradě některá z nádob se vzácným lektvarem, že tu překypí sirup, připálí se rendlík anebo mu jeho milý pomocník přiloží moc pod roštem a podpálí svazky sušených bylin, tiše šustících u stropu, či ještě hůř, celou dílnu.

Marek býval vždycky mírný, ochotný a pečlivý. Cadfael mís-to něj dostal, snad jako trest za svoje hříchy, toho nejveselejšího, nejbezelstnějšího a nejnešikovnějšího chlapce, vždy dobře naladěného a nikdy mrzutého devatenáctiletého novice, který navždycky zůstal blaženým dvanáctiletým dítětem. Obě ruce měl sice levé, ale vynikal dobrou vůlí a neochvějnou sebedůvěrou. Přesvědčen, že dokáže všechno na světě, pouštěl se horlivě do díla, ale ztroskotával u první překážky a pokaždé zůstával užaslý a zděšený nad výsledky svého počínání. K dovršení všeho, čím ztěžoval ostatním život, to byl ten nejdobromyslnější a nejcitlivější člověk na světě. Naneštěstí však také nejneprozíravější, a tak nikdy neztrácel naději. Když dostal vyhubováno za všechno, co rozbil, zničil, zkazil a spálil, bral to vážně a hluboce se kál, přesvědčen, že se mu dostane odpuštění a že se už příště podobných prohřešků nedopustí. I když měl Cadfael Oswina rád, dovedl se kvůli němu řádně rozčilit a předem už vždycky smutně uvažoval, jaké škody ten chlapec napáchá, jak-

mile se octne při práci bez dohledu. Oswin však nebyl jen milé povahy, měl i jiné přednosti. Nevyhýbal se třeba rytí, nejtěžší podzimní práci. Pouštěl se do něj se zápalem, s jakým se ostatní věnovali modlitbám, a obracel půdu s láskou a zanícením, které Cadfael jen vítal. Sázet do čerstvě zryté země mu však nedovolil. Oswin se při své neobratnosti hodil spíše na hrubší práce.

Takže bratr Cadfael ani nepomyslel na velkolepou svatbu, která se měla za dva dny pořádat v kostele opatství. Dočista na ni zapomněl, dokud si nevšiml, jak se kolem předklášteří shlukují v početných skupinkách před svými domy lidé a vyčkávavě se dívají ke kraji města na londýnskou silnici. Bylo pod mrakem a chladno a ve vzduchu byl trochu cítit blížící se déšť, ale shrewsburské paní si kvůli troše deště rozhodně nechtěly nechat ujít takovou podívanou. Vždyť po této silnici měly přijet obě družiny svatebčanů a zřejmě se už rozneslo, že se blíží k městu. Neměly vlastně vstoupit až do jeho bran, a proto se mezi zdejšími falcemi objevilo i nemálo městských hodnostářů. Rozruchu a povídání tu bylo málem jako na nějakém trhu. I mezi žebráky shromážděnými kolem domu s branou se šířilo sváteční vzrušení. Neboť když se sem přijede oženit šlechtic, jehož panství sahá přes čtyři hrabství, s dědičkou stejně rozlehlých statků, dá se jen doufat, že při všech těch oslavách dojde i na štědré almužny. Cadfael zašel za roh klášterní zdi, dal se po prostranství, kde se pořádaly koňské trhy, a potom dál po hlavní silnici. Stavení tu bylo čím dál méně a z luk a lesů sahaly ke kraji cesty z obou stran úzké zelené pásy lučin. I tady stály ženy před svými domky a doufaly, že aspoň na chvíli zahlédnou nevěstu a ženicha, až budou projíždět kolem, a před velkým

domem v polovině cesty k svatému Jiljí se seskupil hlouček zvědavých diváků a otevřenou branou nádvoří dychtivě sledoval veškerý shon a horečné přípravy. Mezi domem a stájemí pobíhali sem a tam sluhové a podkoní a na dvoře se míhaly jasné barvy livrejí. Vždyť tady se má usídlit ženich se svou družinou, zatímco nevěsta se svým doprovodem bude bydlet v hostinském domě opatství. Ani Cadfael se neubránil troše lidské zvědavosti, chvíli se zdržel a přihlížel s ostatními.

Dům byl velký, ohrazený pevnými zdmi, se zahradou a sadem vzadu. Patřil Rogeru de Clintonovi, biskupovi z Coventry, který sem však jen zřídkakdy zavítal. To, že dům poskytl Huonu de Domvillovi, pánovi ze Shropshiru, Cheshiru, Staffordu a Leicesteru, bylo zčásti přátelským gestem vůči opatu Radulfovi a zčásti pozorností k mocnému šlechtici, jehož přízeň a ochranu je v těchto dobách občanské války nesporně moudré si pěstovat. Dost možná, že král Štěpán pevně ovládá většinu Anglie, ale na západě jsou silní jeho protivníci a nemálo pánů je více než ochotno a připraveno přejít na druhou stranu, jak jen vítr zafouká odjinud. Vždyť sotva před třemi týdny se v Arundelu vylodila Matylda se svým nevlastním bratrem Robertem, hrabětem z Gloucesteru, a sto čtyřiceti rytíři, a vinou neuvážené velkorysosti krále či snad nedobře míněných rad některých jeho falešných přátel se dostala až do Bristolu, kde si získala neotřesitelné postavení. Tady, v mírné podzimní krajině, jako by všude vládl klid, jen lidé opatrněji našlapují a zadržují dech, aby zaslechli, co je nového, a možná že než to všechno skončí, bude i biskup potřebovat mocné přátele.

Za biskupským domem vedla už cesta lesem a město nechávala daleko za sebou, a tam na rozcestí, asi na dostřel luku, se

objevila protáhlá střecha špitálu, proutěný plot jeho zahrady, a ještě za ním o kus dál o něco vyšší střecha kostela s nízkou přičáplou věžičkou. Byl to skromný kostelík s kostelní lodí, nevelkým oltářním prostorem a vedlejší lodí na severní straně a za ním ležel malý hřbitůvek s tesaným křížem uprostřed. Budovy stály stranou, opodál obou silnic, souběžně směřujících k městu. Neboť malomocní nejenže se nesměli ani objevit na rušných městských ulicích, ale museli se držet vpovzdálí třeba i při žebrotě na venkově. Jejich patron, svatý Jiljí, si záměrně zvolil za své obydlí opuštěné místo v poušti, tito lidé však volbu neměli, museli se držet stranou.

Zřejmě však planuli stejnou zvědavostí jako ostatní, protože také napjatě vyhlíželi k silnici. A proč by se ti ubožáci neměli podívat na své šťastnější bližní, trochu jim závidět, pokud nebyli ničeho lepšího schopni, anebo, aspoň ti velkorysejší, jim přát štěstí do manželského života? Proutěný plot vroubila přešlapující řada temně zahalených postav a všichni ti nešťastníci byli teď stejně napjatí, ne-li rozrušení, jako jejich zdraví bližní. Některé z nich Cadfael znal, usadili se tu napořád a při vši své zuboženosti se snažili alespoň jakž takž žít. Vždycky se tu však objevovali i nově příchozí, tuláci, kteří putovali celou zemí od jednoho lazaretu k druhému, na chvíli zůstali v některém útočišti, udržovaném díky dobročinnosti jakéhosi milodárce, a pak se zas vydávali dál do jiných odlehlých míst. Někteří chodili o berlích nebo se těžce opírali o hole, protože měli nohy znetvořené uhníváním, jaké provází tuto chorobu, anebo plné boláků. Pár se jich pohybovalo na malých vozících. Jeden, už docela pokroucený a přihrbený k plotu, měl tělo samý vřed a zakrýval si zohyzděný obličej

kápí. Někteří byli docela čilí, ale i ti měli zahalené tváře a nezakryté jen oči.

Počet nemocných se stále měnil, protože ti nepokojnější se vždycky zase vydávali dál, vyhnuli se městu, jak bylo jejich povinností, a putovali do jiného útulku, položeného v jiném kraji. Většinou tu těch ubožáků žilo tak dvacet, třicet. Správce jmenovalo opatství. Bratři i laičtí bratři tu sloužili na vlastní přání. Stávalo se, že ten, kdo zprvu pečoval o ostatní, najednou sám potřeboval péči, ale nikdy nechyběli dobrovolníci, kteří by byli ochotni ho vystřídat a starat se o něj.

Cadfael tu také víc než rok pracoval a nikdy si ty ubožáky nezošklivil, jenom je litoval, vždyť úcta k člověku mu byla největším povzbuzením a oporou. Navíc sem chodíval tak často, že se mu tyto návštěvy staly pravidelnou zvyklostí, asi jako bohoslužby. Ošetřil mnohem víc hrůzných boláků, než si vůbec dokázal zapamatovat, a často v těch zubožených lidských troskách objevil upřímné srdce a bystrou mysl. Viděl i bitvy, když při své první křížácké výpravě putoval světem, daleko, až do Aké, Ascalonu a Jeruzaléma, a stal se svědkem smrtí mnohem krutějších, než bylo umírání v nemoci. Na svých cestách potkal pohany, kteří byli laskavější než leckteří křesťané, a poznal malomocenství srdce a vředy ducha, jež byly mnohem horší než ty, které tu léčil a ošetřoval svými bylinnými přípravky. A také ho nikterak nepřekvapilo, že se bratr Marek rozhodl vykročit v jeho stopách. Moc dobře věděl, že je jen jeden jediný krok, k němuž je bratr Marek předurčen vykročit bez jeho příkladu: sám se znal natolik dobře, že nikdy neusiloval o kněžský stav, ale v Markovi budoucího kněze poznával.

Bratr Marek ho viděl přicházet a rozběhl se mu naproti, prostý obličej celý rozjasněný a tuhé, slámově zbarvené vlasy trčící kolem tonzury. Za ruku vedl skrofulózou postiženého chlapčeka, který měl v řídkých světlých vlasech staré zasychající boláky. Marek mu odhrnul vlásy přilepené k jedinému ještě nezahojenému místu a spokojeně se usmál nad výsledkem své práce. „To jsem rád, že jdeš, bratře Cadfaeli. Dochází mi vodička z drnavce a sám vidíš, jak mu udělala dobře. Už se mu skoro zahojil i poslední bolák. A otoky na krku se taky lepší. Ukaž krk bratru Cadfaelovi, Brane, chlapče milý. Bratr Cadfael nám připravuje léky, je to náš doktor. A teď utíkej k mamince a drž se u ní, nebo přijdeš o všechnu podívanou. Za chvíli budou tady.“

Chlapec vytáhl ruku z Markovy dlaně a rozběhl se k smutně vyhlížející skupince, která však smutná být nechtěla. Všichni si povídali a občas se ozvala i písnička nebo dokonce smích. Marek se zahleděl za svým nejmladším svěřencem, pozoroval, jak je podvyživený a neobratně, klátivě se pohybuje, a očividně zesmutněl. Chlapeček tu byl teprve měsíc a kůži měl dosud průsvitně tenkou.

„A přece není nešťastný,“ s podivem řekl Marek. „Když kolem nikdo není, běhá za mnou z místa na místo a ani na chvíli nezavře pusou.“

„Je Velšan?“ zeptal se Cadfael a zamyšleně si dítě prohlížel. Jistě se jmenuje po Branovi Blahoslaveném, který přinesl do Walesu víru.

„Otce měl Velšana.“ Marek se vážně a s nadějí zahleděl příteli do tváře. „Myslíš, že ho dokážeme vyléčit? Úplně vyléčit? Aspoň že má co jíst. Matka tu zemře. Už teď je úplně lhostejná,

i když je hodná, a je ráda, že má o synka postaráno. Ale on se do světa vrátí, v to pevně věřím.“

Anebo se světu vzdálí, pomyslel si Cadfael, protože když za tebou tak neúnavně běhá, musí ho nakonec zlákat kostel anebo klášter a opatství je přece tak blízko! „Chytrý chlapec?“ zeptal se.

„Chytřejší než mnozí, kteří jsou vychováni pro církev svatou, a dovede pěkně počítat a psát. Chytřejší než mnozí, co chodí v jemném plátně a rozmazluje je chuva. Vynasnažím se, jak jen budu moci, abych ho něco naučil.“

Vykročili zpátky ke dveřím špitálu. Hluk nedočkavých hlasů zesílil a po silnici se sem postupně blížily další zvuky, cinkání postrojů, volání sokolníků, rozhovory, smích a tlumené dunění podkov, vyhledávajících raději travnatý pás kolem cesty než její holý povrch. Přijížděl jeden ze svatebních průvodů.

„První pojede ženich,“ řekl Marek, jak z otevřeného zápraží vcházel do příšeří chodby, a zamířil k rohu, kde stála skříň s léky. Jeden klíč od ní měl Fulke Reynald, správce opatství a vedoucí špitálu, a druhý bratr Cadfael. Bratr Cadfael teď rozevřel mošnu a začal ukládat do skříně všechny přípravky, které donesl. „Víš o nich vůbec něco?“ zeptal se ho Marek, už také notně zvědavý.

„O kom?“ zamumlal Cadfael, zatímco soustředěně přehlížel mezery na policích.

„Přece o těch šlechticích, co sem přijedou, aby se dali oddat. Sám znám jen jejich jména. Ne snad, že by mě nějak zvlášť zajímali,“ dodal se zahanbeným výrazem. „Jenomže naši nemocní, kteří nemají na tomto světě nic než své boláky a znetvořené údy, se o nich dověděli víc než já a Bůh ví, že jim je, jako by je

zahřála jiskra. Vždyť cokoli, co jenom trochu rozjasní jejich život, jim pomůže víc, než jim kdy mohu prospět já. A tohle je přece svatba!“

„Svatba,“ řekl bratr Cadfael vážně, když ukládal do skříně nádobky mastí a lahvičky roztoků připravených z kameníku, sasanečků, máty, krtičníku a ovesného a ječného zrní, tedy většínou rostlin ve znamení Venuše a Měsíce, „svatba je křížovatkou dvou životů, a proto žádná maličkost.“ Postavil na polici přípravek z hořčice, která patří spíše Marsu a dají se z ní udělat silné masti a obklady, jaké dovedou vyléčit i ty nejhorší vředy. „Každý muž a žena, kteří tou zkouškou prošli,“ dodal zamýšleně, „musí jen soucítit s těmi, které teprve čeká. A i ti, kdo sami nic takového neprožili, je mohou jediné politovat.“

Ať už měl Cadfael, než vstoupil do kláštera, za sebou zkušenosti sebebohatší, do klání manželského se nikdy nepustil, i když měl jednou namále a párkrát se sňatku jen taktak vyhnul. Teď na to všechno vzpomínal spíše jen s údivem.

„Ženich je slavného jména, ale víc o něm nic nevím, leda to, že se těší králově přízni. Myslím, že jsem se kdysi znával s jedním starším příbuzným nevěsty. Jestli je ale ze stejného rodu, to přesně nevím.“

„Doufám, že je krásná,“ řekl Marek.

„Slyšet tě převor Robert, náramně by se podivil,“ suše poznamenal Cadfael a zavřel dveře skříně.

„Krása je někdy hojivá,“ vážně a zcela nezahanbeně opáčil bratr Marek. „Jestli je nevěsta mladá a krásná, usměje se na ně a nakloní k nim hlavu, až pojede kolem, jestli se neotřese odpořem, až je uvidí, udělá pro mé nemocné víc, než dokážu já vším tím svým ošetřováním a obklady. Začínám tady už chápat, že

z uplývajícího dne se dá vyzískat i něco povznášejícího, schovat si to na později a obírat se tím ve vzpomínkách.“ Nato Marek už mnohem střízlivěji dodal: „Samozřejmě že to nemusí vždyc-ky být cizí svatba. Ale proč promarnit příležitost, která se tu nabízí.“

Cadfael ho objal kolem pořád ještě hubených ramen, připomínajících ramínka opuštěného dítěte, a odváděl ho z šera budovy do stupňujícího se vzrušení a jasnícího se dne venku. „Doufejme a modleme se,“ řekl srdečně, „že tahle svatba přinese požehnání i dvojici, o kterou tu jde. Ale jak slyším, jeden z těch dvou už tady brzy bude. Pojďme se podívat.“

Vznešený ženich přijížděl se svou družinou za třpytu zářivých barev, troubení loveckých rohů a nepřetržitého cinkání zvonků na postrojích, a za ním jel na padesát metrů se táhnoucí průvod, po stranách běželi sluhové vedoucí nákladní poníky a dva páry na šňůrách uvázaných vysokých loveckých psů. Ubohá skupinka vyvrženců tiše popostoupila, nakolik se jen odvážila, aby se podívala na své šťastnější bližní, jejichž jemné látky a skvostné barvy jim nikdy nemohly patřit, a tlumeně, přeuctivě si povzdechla v obdivu, když průvod dospěl až k plotu.

Vpředu jel na vznosném vraném koni, stejně jako on sám nádherně vystrojeném v nachu a zlatu, širokoplecí, statný a silný muž, který sice neseděl v sedle zvláště elegantně, ale zato velice sebejistě, a vzhledem ke svému postavení se držel kus před svou družinou, aby bylo na první pohled vidět, že je tu naprostým pánem. Za ním jeli bok po boku tři mladí šlechtici a pozorně, ostražitě sledovali svého pána, jako by se měl co chvíli otočit a podrobit je nějaké těžké zkoušce. Téměř až ustra-

šené napětí panovalo i mezi družinou, jak za ním jela podle hierarchie od komorníka, osobního sluhy, podkoního a sokolníka až po chlapce, které za sebou vlekli ohaři. Jen zvířata – koně a psi a sokoli na sokolníkově paži – zůstávala zřejmě zcela klidná a spokojená a neměla ze svého pána sebemenší strach.

Bratr Cadfael stál s Markem v bráně proutěného plotu a přihlížel stále pozorněji. Neboť ač by se z těch tří mladých šlechticů každý byl výborně hodil na ženicha, bylo nad slunce jasné, že žádný z nich není Huon de Domville. Až dosud Cadfaela ani nenapadlo, že vlivný šlechtic má svá nejlepší léta už dávno za sebou, že není žádný mladý nápadník vstupující v příhodných letech do manželství, ale muž, v jehož krátkém plnovouzu je mnohem víc šedých než černých nitek, a že mu nad spánkem, na němž má švihácky ke straně posazenou pečlivě upravenou čapku, je vidět jen kučeravý lem šedých vlasů a lesknoucí se holé temeno. Jistě, má pořád ještě podsaditou, svalnatou pevnou postavu, ale je mu určité hodně přes padesát, spíš už se blíží k šedesátce. Cadfael si domyslel, že měl už v životě alespoň jednu manželku, ale pravděpodobně spíš dvě. A nevěstě je prý sotva osmnáct, ještě nedávno o ni pečovala chůva. Co se dá dělat, i takové věci se stávají. I takové svazky bývají dohodnuty.

Když se jezdec přiblížil, nemohl Cadfael odtrhnout oči od jeho obličeje. Široké, ploché, pod ustupujícími vlasy jako by vysoké čelo nevrhalo téměř žádný stín na mělce posazené, malé, černé vychytralé, zlovolně inteligentní oči s řídkými řasami. Pečlivě zastřižený vous nechával nezakrytá úzká nesmiřitelná ústa. Byl to tvrdý, brutální obličej, svalnatý jako zápasníková paže, ale jakoby nedotesaný, nedokončený. Obličej, k jakému

se nehodila prohnaná mysl, která by činila toho člověka ještě hroznějším, ale nepochybně se za ním skrývala. Tak tohle je tedy Huon de Domville.

Přiblížil se již natolik, aby postřehl, co za stvoření tu postává kolem kostelíka a hřbitovní zdi, přešlapuje, vyhlíží a vzrušeně ukazuje do dálky. Ten pohled ho nikterak nepotěšil. Černé oči, zasazené jak drobné švestky do tvrdého těsta jeho obličeje, mu temně zrudly, podobné doutnajícím uhlíkům. Huon de Domville rozhodně zabočil s koněm z širšího pásu na druhé straně až ke kraji silnice, kde stáli všichni ti ubožáci, a vjel na travnatou vyvýšeninu, a to všechno jen proto, aby zahnal tu bednou chamrad' zpátky za plot. Zahnal ji věru po svém, když po ní ostře švihl jezdeckým bičikem, který držel v ruce. Po svém koni by se jím asi sotvakdy rozehnal, neboť tak pěkného čistokrevného oře si jistě cenil a považoval, ale k uvolnění cesty od malomocných se bič nesporně hodí. Pevně stisknutá ústa se doširoka otevřela a Huon de Domville panovačně přikázal: „Klidte se mi z cesty, havěti! Táhněte pryč i s tou svou nákazou!“

Ubožáci se v pokorném spěchu příkrčili a poodstoupili, aby už na ně nedosáhl a aby je snad ani neviděl. Všichni až na jednoho. O půl hlavy převyšující své druhy zůstala jedna zahalená postava stát, buď že se nedokázala rychle pohnout, či že nic nepochopila, anebo z němeého vzdoru. Ten muž tam zůstal vzpřímen a upřeně se díval otvorem pro oči v roušce, která mu zakrývala obličej. Když pak o krok poodstoupil, aniž otočil hlavu, těžce dopadl na jednu nohu a nestačil už uhnout švihnutí biče – pokud se vůbec snažil mu uhnout. Rána ho zasáhla do ramene a hrudi. Znetvořená noha se pod ním zkroutila a muž se těžce skácel do trávy.

Cadfael se k němu rozběhl, ale Marek ho předebral, klesl s rozhořčeným výkřikem na kolena, jednou paží objal vychrtlou postavu a vlastním tělem chránil zhrouceného ubožáka před dalším úderem. Domville však už zase vyrazil dál, neměl nejmenší chuť dívat se na takovou spodinu. Nerozjel se o nic rychleji, ani nezpomalil. Aniž jedinkrát pohlédl stranou, pokračoval v cestě a celá jeho družina za ním, i když raději prostředkem a někteří s odvrácenými tvářemi. I ti tři mladí šlechtici přejeli rozpačité a zaražené kolem. Urostlý mládenec s úzkou tváří, jedoucí uprostřed, se dokonce zadíval přímo na ty dva muže na zemi, zahanbeně na ně pohlédl očima modrýma jako chrpy a jel se sklopenou hlavou dále, dokud ho oba jeho družové nepostrčili, aby nezapomínal na opatrnost a na své povinnosti.

Zatímco průvod projížděl kolem, Marek pomáhal hubenému starci vstát. Sluhové jeli za svým pánem nehnutě, vyzbrojeni vůči okolnímu světu svým poddanstvím. Někteří z těch urozenějších, hosté či vzdálení příbuzní, míjeli celou scénu lhostejně, jako by se tu nic nestalo. V jejich středu se probíral růžencem vážený kněz, mírně se usmíval a ničeho si nevšímal. Proslýchalo se, že Eudo, kanovník saliburský, povede svatební obřad. Byl to muž dobře zapsaný v církevních kruzích i u papežského legáta, zřejmě ho čekalo povýšení a nemálo mu záleželo na tom, aby si tuto přízeň zachoval. Projel kolem s ostatními. Vzadu pak jeli podkoní a pážata a běželi lovečtí psi, a jak celý průvod vjížděl na předklášteří, na uzdách a řemínkách visících na nohou sokolů vesele cinkaly rolničky a až po chvíli cinkání pomalu zaniklo v dálce.

Bratr Marek stoupal po travnatém svahu a paží přidržoval malomocného starce. Cadfael ustoupil a nechal je o samotě.

Marek se nikdy nákazy nebál, protože na nebezpečí ani nepomyslel, všechnu svou sílu věnoval svému poslání. Nikterak by ho nepřekvapilo a sebeméně by si nestěžoval, kdyby ho nemoc nakonec také přepadla, a ještě víc přiblížila lidem, jimž sloužil. Promlouval mírně a vesele na svého společníka, neboť oba byli na opovržlivé jednání zvyklí a nijak zvlášť si jím hlavu nelámali. Cadfael je pozoroval, jak přicházejí, povšiml si, že stařec napadá na jednu nohu, ale přesto jde pevně a rázně. Náhle však prudce vytáhl levou ruku z rukávu svého hábitu, odstrčil Markovu paži a poodstoupil. Marek přijal gesto, jímž ho jeho společník propustil, prostě a uctivě, a nechal starce, ať si jde po svém. Cadfael však i v té rychlosti postřehl, že muž nemá na levé ruce, kdysi jistě dlouhé a pěkně utvářené, ukazováček, prsteník a prostředník, z dalšího prstu že mu zůstaly pouze dva články a kůže na znetvořených částech že je sinalá, vráscitá a suchá.

„Moc vznešeně se ten šlechtic nezachoval,“ poznamenal Marek zamračeně a setřásl si odevzdaně z kutny zbytky trávy. „Ale strach činí lidi krutými.“

Bratr Cadfael si nemyslel, že by v tomto případě šlo o strach. Huon de Domville vypadal na člověka, který by se bál leda ohňů pekelných, i když nemoc těchto vyvrženců nemá opravdu do pekelných ohňů daleko.

„Máte tady nového svěřence?“ zeptal se a zadíval se za vysokým malomocným starcem, který přešel o kus dál po travnatém kraji, aby měl dobrý výhled na cestu. „Myslím, že jsem ho tu ještě neviděl.“

„Ne, přišel k nám asi před týdnem. Je to poutník, putuje věčně od jedné svatyně k druhé, jak mu jen síly dovolí. Říká,

že je mu sedmdesát, a já mu to věřím. Asi se u nás dlouho nezdrží. Zůstává tu, protože tu spočívaly kosti svaté Winifred, než byly převezeny do opatství. A tam on nesmí, je to moc blízko města. Tady pobývat může.“

Cadfael moc dobře věděl, co se stalo s ostatky svaté panny, i když by to nikdy svému nevinnému příteli neprozradil, a tak si jen v zadumání utřel krátký snědý nos a klidně si pomyslel, že by svatá Winifred vyslechla modlitby toho ubohého, nešťestím pronásledovaného muže i ze svého dalekého hrobu v Gwytherinu.

Zamyšleně se díval za vysokou vzpřímenou postavou.

Mohlo by se zdát, že ti muži a ženy, staří i mladí, procházejí v anonymitě svých tmavých hávů a kápí, a ti nejznetvořenější z nich dokonce i s rouškou na obličejích, tajně a osaměle zbytkem života, který jim ještě zbývá. Že nemají mužská ani ženská jména, barvu pleti, vlast, ba ani domov, odkud pocházejí, že jsou to samí živoucí duchové, známí jen svému Stvořiteli. Ale ne, není tomu tak. Každý z nich je něčím jedinečný, chůzí, hlasem, postavou, tisícem nepatrných vlastností, jaké pronikají i jejich převlečením. Vždyť tento muž má přes svoje mlčení v sobě cosi velkolepého a ve své tichosti i v nebezpečí zvláštní působivou důstojnost.

„Mluvil jsi s ním?“

„Ano, ale moc toho nenapovídá. Podle toho, jak vyslovuje, bych řekl, že má odumřelé rty a jazyk. Slova ze sebe vypravuje jen pomalu, trochu nesrozumitelně a brzy se unaví. Ale hlas má mírný a hluboký.“

„Jaké léky mu dáváte?“

„Žádné, protože tvrdí, že žádné nepotřebuje. Přinesl si s sebou svůj balzám. Jeho obličej nikdo neviděl. Už proto si myslím, že

je těžce znetvořený. Všiml sis, že má zmrzačenou jednu nohu? Až na pahýl palce na ní přišel o všechny prsty. Aby se na ni vůbec mohl postavit, nosí zvláštní botu s pevnou podrážkou, na které může jakž takž chodit. Druhou nohu má asi taky zasaženou, ale ne tak zle.“

„Viděl jsem jeho levou ruku,“ řekl Cadfael. Vídál už takové ruce vícekrát, s prsty uhnílymi, až odpadaly jako uschlé listí, se svaly, jež se pomalu rozkládaly, až ze zápěstí začaly odpadat i kosti. Tady však zřejmě zahynul chamtivý ďábel vlastní nenasytností. Na ruce už nezůstaly žádné strupy po vředech a zjizvené bílé svalstvo, na jehož místě bývaly kdysi prsty, bylo suché a zhojené, i když napohled odpudivé. A když muž mávl rukou, pohnuly se mu na hřbetu ruky pevné svaly,

„Řekl ti, jak se jmenuje?“

„Povídal, že se jmenuje Lazar.“ Bratr Marek se usmál. „Nejspíš si sám sobě to jméno dal při dalším křtu – možná, když odešel, jak mu to přikazuje zákon, od rodiny a z domova. Pokládá se to za druhé narození, i když hodně žalostné. Při druhém křtu by byl sám sobě kmotrem. Na nic se ho nevyptávám, ale byl bych rád, kdyby přijal naši pomoc a nespoléhal jenom na vlastní léky. Určitě má nějaké boláky nebo vředy, kterým by naše masti udělaly jen dobře, dokud zas neodejde, jak přišel.“

Cadfael se zaujatě díval na vzdálenou postavu, nehybně stojící na úpatí travnatého svahu. „Ale docela chromý přece jen není. Ovládá pořád ještě své tělo, vlastně to, co mu z něho zbylo? Cítí horko a zimu? A bolest? Pozná, když vrazí rukou do hřebíku nebo do třísky v plotu?“

Marek nevěděl, co na to odpovědět, znal malomocenství, jenom jak se s ním setkával, ošklivé na pohled, samé vředy

a boláky. „To šlehnutí biče určitě ucítil i přes látku pláště. Ano, jistě všechno cítí tak jako ostatní.“

Jenomže nemocní postižení skutečným malomocenstvím, uvědomil si Cadfael a vzpomněl si na mnohé takové ubožáky, jak je vídal před dávnými léty v dobách křížáckého tažení, ti lidé, kteří zbělají jako popel a kůže jim odpadá v šedivých cárech, nemocní v nejtěžších stadiích své nemoci, přece necítí jako každý druhý. Poraní se, teče jim krev a vůbec nevědí, že se jim něco stalo. Natáhnou ve spánku nohu do ohně a probudí je až puch vlastního škvařícího se masa. Dotknou se něčeho a nevědí jistě, jestli se toho dotkli, uchopí něco a nedokážou to pozvednout. Prsty na rukou i na nohou, které ztratily cit a smysl, jim uhnívají a upadávají. Stejně tak přišel o prsty na rukou a nohou i Lazar. Oběti takového znetvoření však nedokážou chodit, byť sebeneobratněji, a Lazar chodí, takoví ubožáci se přece nezvednou sami ze země ani se nikoho nezachytí, jako se Lazar zachytil Markovy nabízené paže, a ještě k tomu znetvořenou rukou. Nejsou toho schopni, leda v době, kdy ďábel, který je pozřel, už sám zahynul.

„Myslíš si snad, že to přece jen není malomocenství?“ zeptal se Marek s novou nadějí.

„Ale je,“ zavrtěl Cadfael hlavou. „Ano, je to víc než jasné, že je to malomocenství.“

Nedodal už, že podle jeho názoru mnohé z chorob, které se tady léčí, ani skutečným malomocenstvím nejsou, i když mají stejné příznaky a stejně se jim říká. Vždyť každý, komu se udělají uzliny, z kterých se vyvinou vředy nebo bledá šupinatá vyrážka či hnisavé boláky, je tady pokládán za malomocného, a přitom měl Cadfael podezření, že mnohá z těch onemocnění

vznikla z nečistoty, nedostatku potravy nebo špatného jídla. Přišlo mu Marka až líto, když uviděl na jeho dychtivém obličejí tak zklamaný výraz. Vždyť Marek sní jistě o tom, jak vyléčí všechny, kdo se sem uchylí.

Po silnici se blížil první vzdálený šum další společnosti přijíždějící k městu. Potom, co za sebou Domville zanechal tak neslavný dojem, si diváci mezi sebou chvíli jen zaraženě šeptali, ale teď zase švitořili jako vrabci, sestoupili o kousek níž po travnatém svahu, natahovali se a vyhlíželi, kdy konečně zahlédnou nevěstu. Ženich jim přinesl jenom rozčarování. Možná že dáma se zachová lépe.

Bratr Marek ze sebe setřásl tu trochu zklamání a uchopil Cadfaela za rukáv. „Pojď, můžeš tady chvíli počkat a podívat se, co bude dál. V bylinkářské zahrádce máš jistě všechno v pořádku i bez mé pomoci. Tak proč bys tam pospíchal?“

Cadfael se rozpomněl na zvláštní nadání bratra Oswina a vybavila se mu spousta důvodů, proč by neměl nechávat svou dílnu moc dlouho bez dozoru, ale pak ho napadl jeden velice pádný důvod, proč by tu raději měl zůstat. „Pro další půlhodinu se snad tak moc nestane,“ souhlasil. „Víš co, stoupneme si vedle toho tvého Lazara a já si ho trochu prohlédnu. Snad ho tím zvlášt' neurazím.“

Stařec je slyšel, jak přicházejí, ale ani se nepohnul, a bratr Cadfael s Markem se postavili opodál, aby ho nerušili v rozjímání. Cadfaela napadlo, že ten člověk má v sobě cosi nezávislého, jakýsi poklid poustevníka z pouště, a stejně jako dávní otcové vyhledávali strohou samotu, vytváří si ji on mezi lidmi. Převyšoval je oba o hlavu a stál tam zpřímá jako štěp a také, až na ta široká ramena pod hábitem, téměř tak štíhlý. Teprve když se v mírném větříku

najednou ozval hluk blížící se družiny a stařec po něm obrátil hlavu a dychtivě se tím směrem zadíval, zahlédl Cadfael pod kápí jeho tvář. Kápě zakrývala jen čelo, které, soudě podle tvaru hlavy, bylo zřejmě vysoké a široké, a přes obličej až k lícním kostem byla stažena modrá drsná látka roušky. Ve štěrbině mezi rouškou a kápí bylo vidět jen oči, ale oči nadmíru pozoruhodné, chorobou nedotčené, výrazné, jasné a zářivě modrošedé.

Ať už skrýval ten člověk jakékoli znetvoření, jeho oči hleděly jasně a jistě byly zvyklé pohlížet do velkých dálek. Vůbec si nevšímal dvojice stojící nablízku. Jeho pohled zaléтал daleko za ně, do míst, kde se v chvění barev a kmitání světél objevila blížící se společnost.

Nepřijížděla zdaleka s takovou okázalostí jako Domvillova družina a byla i méně početná. V jejím čele nejela významná postava, ale skupinka podkoních coby doprovod a uprostřed nich jakoby mezi ozbrojenými strážemi bok po boku tři jezdcí. Po jedné straně snědý šlachovitý muž s olivovou pletí, asi pětadvacetiletý, skvostně oděný do střízlivých lesklých barev a sedící na skvělém koni, lehkém, temně šedém, a jak usoudil Cadfael, určitě zčásti arabském. Muž měl bohaté černé vlasy, které se mu kadeřily pod čapkou s pérem, a krátce sestřižený černý vous rámuující výrazná ústa. Obličej měl úzký, uzavřený, vychytralý a podezíravý. Po druhé straně jela asi stejně stará dáma, štíhlá, pěkně upravená a svým způsobem hezká, tmavá jako její manžel a sedící na grošované klisně. Měla opovržlivě ohrnutá vypočítavá ústa a pod čelem, zamračeným, i když se ústa usmívala, prohnané oči. Účes měla módní a jezdecký oblek nepochybně šitý v Londýně, a třebaže jela půvabně a vznešeně, na první pohled prozrazovala chladnou povahu.

A mezi těma dvěma, v porovnání s nimi drobné jak skřítek a zastíněné jejich osobností, jelo malé, ještě téměř dětské stvoření na vraném koni, který pro ně byl příliš velký. Dívka se jen zlehka dotýkala otěží a v sedle seděla neklidně, ale s grácií. Byla přepychově oděna do zlaté těžké látky a temně modrého hedvábí a břímě vši té nádhery jako by křivilo a svíralo její drobnou postavu jak mrtvé tělo v rakvi. Mladičkový obličej pod zlatou sítkou, ztěžklou temně plavými vlasy, hleděl do prázdna. Jemně zaoblený obličej s krásnými rysy a velkýma očima výrazně modrošedé barvy byl bledý a nehybný, jako by patřil spíš hezké loutce než živoucí ženě. Cadfael slyšel, jak Marek zděšeně sykl. Bylo opravdu smutné pozorovat tak mladé stvoření, zdrcené žalem a oloupené o všechnu radost.

I tento pán si brzy povšiml, k jakému místu se to dostali a jací lidé se vyšli podívat, jak kolem projíždí jeho neteř. Nepobídl naschvál a urážlivě koně jako předtím Domville, ale zabočil na druhou stranu cesty, aby se nemocným co nejvíce vyhnul, a odvrátil pohled, aby se na ně nemusel dívat. Dívka málem přejela kolem a ani si jich nevšimla, jak byla pohroužena do svého tichého smutku, ale malý Bran v té chvíli dočista zapomněl, co se patří, a s rozzářenýma očima se rozběhl do půli svahu, aby se na průvod podíval zblízka. Koutkem oka zahlédla dívka zákmit pohybu, zalekla se a ohlédla, a když spatřila chlapce, náhle jí projelo žalostné pomyšlení, že má před sebou nevinné stvoření ještě ubožejší, než je sama. Chvíli na něj hleděla jen se zděšeným soucitem, ale pak si uvědomila, že se zmýlila, že dítě k ní vzhlíží s úsměvem, a usmála se také. Úsměv trval jen okamžik, ale po tu chvilíčku se dívka rozzářila vřelou, čistou a soucitnou laskavostí, a než se jasná obloha opět zamračila, natáhla se dívka

přes tetino sedlo a hodila do trávy u chlapcových nohou hrstku drobných. Bran byl tak bez sebe nadšením, že se ani nedokázal pohnout a mince posbírat, jen se s rozšířenýma očima a otevřenou pusou díval, jak dívka odjíždí.

Nikdo jiný z té společnosti už ubožákům almužnu nedal. Bezpochyby si mince schovali až na později, aby udělali dojem u brány opatství, kde je už určitě čeká zástup nedočkávkých žebráků.

Cadfael se, ani nevěděl proč, náhle odvrátil od dítěte a zahleděl se na starého Lazara. Bran si ještě může dovolit při pohledu na zářivé barvy a krásné šaty svých šťastnějších bližních trochu upřímné radosti, nezkalené závistí, ale co když starší zkušenější člověk pocítí při pohledu na nedostupné ovoce trpkou pachutí? Stařec se ani nepohnul, jenom když ho jezdci míjeli, pootočil trochu hlavu, aby dobře viděl na trojici v čele, a zřejmě ho ani v nejmenším nezajímaly šlechtičny či služebnictvo jedoucí za nimi. Pokud byla v dohledu nevěsta, oči, upřeně vyhlížející ze skuliny mezi kápí a rouškou, se mu bledě leskly, jasné a modré jako led. Ještě když poslední nákladní koník zmizel za zatáčkou předklášteří, stál stařec bez hnutí, jako by jeho dychtivý pohled dokázal provázet skupinu až k bráně, proniknout hradbami a držet nad ní nepřetržitě stráž.

Bratr Marek se dlouze žalostně nadechl a užasle se obrátil ke Cadfaelovi. „Tak to je tedy ona? Ji chtějí provdat za toho člověka? Vždyť by to mohl být její dědeček, a ještě nijak zvlášť hodný a laskavý. Jak jen je něco takového možné?“ Zadíval se k silnici, kam tak upřeně hleděl i stařec. „Je tak drobná a mladá. Jistě to není její vůle.“

Cadfael mlčel. Nedalo se na to říct nic povzbudivého ani útěšného. Kde jde o půdu, bohatství a vlivná spojení, jsou

takové svazky běžné a nevěsta do nich má jen máloco mluvit – ba někdy i mladý ženich, pokud jde o jeho osobu. Některá nevěsta dokáže bystře pochopit, že sňatek s mužem, který je tak starý, že by mohl být jejím dědečkem, má i své výhody, ovšem v případě, že jí přinese hmotné statky. Vždyť vbrzku ji může manžela zbavit smrt a zanechat jí majetek a vdovské postavení a při troše štěstí a hodně chytrosti se jí třeba podaří vdát se znovu, a tentokrát víc podle vlastního vkusu. Soudě však z výrazu jejího obličejce, čeká Iveta de Massardová od budoucnosti spíš vlastní smrt než smrt svého ženicha.

„Modlím se, aby jí Bůh byl nápomocen,“ vroucně řekl Marek. „Možná že jí i chce být nápomocen,“ poznamenal bratr Cadfael spíš sám k sobě než ke svému příteli. „Ale Bůh má snad právo čekat i trochu pomoci od lidí.“

Na nádvoří biskupského domu na předklášteří sundávali sluhové Huona de Domvilla břemena z nákladních koní a pobíhali s příkrývkami, závěsy a vší tou nádherou, která měla být ozdobou svatebního obřadu a nevěstina lože. Domvillův komorník připravil už pro svého pána a jeho vzdáleného bratrance kanovníka Euda do karafy víno a sluha dohlédl, aby ve slavnostní síni hořel oheň a čekalo veškeré pohodlí – volný teplý plášť, do něhož se pán převlékne ze strohého jezdeckého oblečení, a kožšinou podšité trepky, které navlékne, až mu stáhnou vysoké elegantní boty. Domville se rozvalil v čalouněném křesle, natáhl si tlusté nohy a spokojeně upíjel svažené víno. Nezáleželo mu na tom, že se k městu blíží od svatého Jiljí průvod jeho nevěsty. Nelákalo ho, aby ji vyhlížel, necítil nejmenší potřebu marnit čas, někde postávat a dívat se, jak kolem projíždí to, co získává.

Má přece dívku jistou a vynadívá se na ni po svatbě až dost. Přijel sem uzavřít obchod, který je nadmíru výhodný pro něj i pro dívčina strýce a poručníka, a i když je věru příjemné, že je to dítě navíc mladé, krásné a přitažlivé, nijak zvlášť důležité to všechno pro něho není.

Joscelin Lucy se obrátil ze svého koně k podkonímu, odkopl balík ubrusů a prádla a už se chtěl vrátit k bráně a k silnici, když ho zachytil za paži jeho kamarád Simon Aguilon, nejstarší ze tří panošů v Domvillových službách.

„Kam se hrneš? Moc dobře víš, že se po tobě začne shánět, jen co dopije první pohár. Dneska jsi přece na řadě ty, abys posloužil svému vznešenému pánovi.“

Joscelin si prohrábl lněně žlutou kšticí a ostře se zasmál. „Vznešenému? Viděls ho stejně dobře jako já. Dokáže uhodit ubožáka, který se neopovází bránit, a dokud ho nestihne smrt, nikdo na světě ho nepotrestá. Takový vznešený pán si pro mě za mě může jít k čertu. A taky že si ho čert odnese i s tou jeho žízni, jestli teď neuvidím příjždět do města Ivetu.“

„Jossi, ty blázne,“ domlouval mu Simon. „Pouštíš si jazyk až moc a k tomu náramně často na špacír. Jestli teď Huona rozlobíš, vyhodí tě, jak tě pánbůh stvořil, a pošle tě pěkně domů, abys vysvětlil otcí, co se stalo. Myslíš, že to Ivetě pomůže? Anebo tobě?“ Zavrtěl nad kamarádem hlavou, i když dobromyslně, a dál ho pevně držel. „Běž radši za ním. Nebo z tebe stáhne zaživa kůži.“

Nejmladší z trojice panošů si právě odsedlával koně, otočil se a vesele se na oba zazubil. „Ale jen ať se podívá, kdo ví, kolikrát ji ještě uvidí.“ Přátelsky poplácal Joscelina po zádech. „Zaběhnu za ním a všechno za tebe udělám. Napovídám mu, že

máš plno práce, jak dohlížíš, aby se se všemi těmi sudy vína dobře zacházelo. Z toho bude mít radost. Tak běž a podívej se, i když sám nevím, co to bude komu z vás platné.“

„Vážně to za mě vezmeš, Guyi? To jsi moc hodný. Vystřídám tě, kdykoli si o to řekneš.“ A Joscelin už pádil k bráně, jenomže Simon ho objal kolem ramen a vykročil spolu s ním.

„Půjdu s tebou. Domville mě teď nebude chvíli potřebovat. Ale říkám ti, Jossi,“ pokračoval vážně, „vystavuješ se zbytečně nebezpečí. Moc riskuješ. Víš přece, že tě Domville třeba i povýší, když se mu zavdčíš, což tvůj otec určitě chce a očekává, a jsi blázen, když takhle dáváš všanc svou budoucnost. Dokážeš se mu přece zalíbit, když se jen trochu vynasnažíš, nakonec na nás není tak zlý.“

Prošli branou a stáli v rohu u zdi, bok po boku se opírali o kamenný sloup brány a rozhlíželi se po předklášteří, dva vysocí statní mládenci, Simon o tři roky starší a o dlaň menší. Zamračený mládenec s útlým obličejem stál vedle něj, zamyšleně se hryzal do rtu a kabonil se.

„Svou budoucnost! Co on mi může na mé budoucnosti zkažit, než že mě s ostudou vyhodí a pošle zpátky k otci, a proč já bych si měl u čerta z toho něco dělat? Jednou mi budou patřit dva pěkné statky a ty mi vzít nemůže, a vždycky můžu jít do služby k jinému pánovi. Jsem přece nezávislý, můžu se klidně postarat sám o sebe...“

Simon se zasmál, a jak tak držel kamaráda kolem ramen, pořádně jím zatřásl.

„To tedy můžeš! Zažil jsem to na vlastní kůži a dobře vím, o čem mluvím.“

„Však je dneska hodně pánů, co potřebují dobré lidi, když se Matylda vrátila do Anglie a tvrdě bojuje o královskou korunu.“

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Malomocný u svatého Jiljí***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.